

Kan hvem som helst være forfatter?

TEKST

Katharine Cecilia Williams

PUBLISERT 10. august 2021

Tidlig i karrieren arbeidet jeg med datainnsamling og artikkelskriving. Slikt gjør man sjelden alene. Arbeidet foregår i en kontekst og sammen med andre. Jeg hadde en veileder og fikk hjelp fra en statistiker til å gjøre analyser, og vi var flere som arbeidet på det samme datamaterialet. Langt ute i skriveprosessen ba veileder om at jeg føyde til et ekstra navn på listen over forfattere til artikkelen. Dette var en person som jeg knapt hadde møtt, og som ikke hadde noe kjennskap til det arbeidet jeg hadde gjort. Siden jeg hadde nedlagt atskillige timer i det og følte en sterk dedikasjon til arbeidet mitt, følte det helt feil å skulle inkludere navnet til en person som ikke hadde noen investering i studien. Som nyutdannet og uerfaren ble jeg svært usikker. Var denne forespørselen fra veileder et uttrykk for en norm om å dele og inkludere? Var jeg lite raus som følte en så sterk motstand mot å inkludere som forfatter en ikke-involvert part? Selv om jeg hadde et svært nært og kjært forhold til min veileder, endte jeg med å avslå forespørselen. Det jeg fryktet skulle skje, skjedde: Vår relasjon kjølnet.

I årene som har gått siden min uheldige erfaring, har det kommet klarere kjøreregler for hva som definerer et forfatterskap. Siden vi som arbeider innenfor akademisk publisering, observerer at disse retningslinjene ikke alltid overholdes, tenkte jeg det kunne være fint å gi en kort presentasjon av hvordan et forfatterskap defineres av Vancouver-gruppen.

Her understrekes det at status som forfatter skal baseres på

- a) vesentlige bidrag til idé og utforming, eller datainnsamling, eller analyse og tolkning av data
- b) utarbeiding av selve manuskriptet eller kritisk revisjon av artikkelens intellektuelle innhold
- c) godkjenning av artikkelversjonen som skal publiseres
- d) at man stiller seg formelt ansvarlig for alle deler av arbeidet som publiseres

Alle disse fire punktene skal være oppfylt. I tillegg skal en forfatter kunne være i stand til å identifisere hvilke spesifikke andre deler av arbeidet de øvrige forfatterne er ansvarlige for.

I tilfellet jeg beskrev innledningsvis her, ville personen som ønsket å bli ført opp som forfatter, kun oppfylt krav c. Når personer med en relativt perifer tilknytning til prosjektet, inkluderes på forfatterlisten, kalles det gaveforfatterskap («Gift authorship»). Slike gaveforfatterskap er ikke noe ukjent fenomen, men helt klart i strid med etablerte retningslinjer for etisk publiseringspraksis. Gaveforfatterskapet min veileder ville dele ut, ville ikke gjort noe fra eller til for selve artikkelen. I noen tilfeller kan man imidlertid ønske å legge til en anerkjent eller senior forfatter, for på den måten å gi artikkelen større tyngde eller gjennomslagskraft. For forskere vil det være meritterende å stå oppført på så mange publiserte artikler som mulig. Så lenge dette driver frem økt samarbeid og verdifull utveksling i forskermiljøene, er jo dette en positiv, motiverende drivkraft. Problemet med gaveforfatterskap er imidlertid at det gjør det mindre tydelig hvem som har gjort hvilken forskning, og dessuten bidrar det til å utvanne forfatterstatusen.

«Slike gaveforfatterskap er ikke noe ukjent fenomen, men helt klart i strid med etablerte retningslinjer for etisk publiseringspraksis»

En annen problemstilling oppstår når en person har deltatt med vesentlige bidrag i arbeidet, men ikke blir kreditert som forfatter, såkalt skyggeforfatter («Ghost authorship»). Et eksempel på dette kan være når det er en annen person som har gjort det meste av utformingen av prosjektet eller det meste av skrivearbeidet, og ikke den som føres opp på forfatterlisten. En variant av dette vil være når personen som er listet som førsteforfatter, ikke er den som har gitt det vesentligste bidraget i arbeidet. En slik situasjon er vanskelig å avdekke eller gjøre noe med i etterkant. Derfor er det best å være i forkant av slike konflikter og praktisere å alltid starte et prosjekt med en drøfting og avklaring av hvem som skal stå som forfattere på artikkelen eller artiklene. For yngre kandidater kan dette kanskje oppleves som vanskelig. Å ta opp til diskusjon i prosjektgruppen hvordan forfatterskap skal defineres, vil likevel trolig bli mottatt positivt da det vil bidra til en god, åpen og etisk publiseringskultur. Å foreta en avklaring av hvem som skal være forfatter på en artikkel, bør gjøres før en starter på skrivearbeidet. I tilfeller der en i ettertid skulle ønske å trekke fra eller legge til en forfatter etter at manuskriptet er sendt inn, vil *Psykologtidsskriftet* avkreve en begrunnelse og behandle den i overensstemmelse med Vancouver-gruppens veiledning.

Når det gjelder rekkefølgen i forfatterlisten, er det ulike meninger om hvilke spilleregler som gjelder. Førsteforfatter vil imidlertid oppfattes som hovedforfatter og den som har bidratt mest i arbeidet. Vancouver-gruppen gir ikke noen klare retningslinjer når det gjelder dette spørsmålet, men generelt bør forfattere enes om rekkefølgen og kunne være i stand til å redegjøre for hvem som har gjort hva, og gi en begrunnelse for

rekkefølgen som er valgt. I noen tilfeller velger forfattere å listes alfabetisk og med dette indikere at alle har bidratt like mye.

Skulle du oppdage at du er utelatt som forfatter på en artikkel der du oppfyller kravene til forfatterskap, eller at du er satt opp som forfatter på en artikkel mot din vilje, kan du kontakte redaksjonen.

Tidsskrift for Norsk psykologforening følger retningslinjene fra Vancouver-gruppen og fra Committee on Publication Ethics i spørsmål knyttet til forfatterskap.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 58, nummer 8, 2021, side 700-701

TEKST

Katharine Cecilia Williams, Sjefredaktør